

SLOVENISTIKA 10

SZERKESZTETTE
Lukácsné Bajzek Mária

ELTE BTK
Szláv Filológiai Tanszék
Budapest, 2017

Megjelent az ELTE támogatásával

SZAKMAI LEKTOROK

Jožica Čeh Steger

Zsilák Mária

NYELVI LEKTOR

Mladen Pavičić

MŰSZAKI SZERKESZTŐ ÉS TÖRDELŐ

Janiec-Nyitrai Agnieszka

© Szerzők, szerkesztő

Kiadja az ELTE BTK Szláv Filológiai Tanszéke
Felelős kiadó a Szláv Filológiai Tanszék vezetője

Sorozatszerkesztő Lukács István

A borítót tervezte Sellyei Tamás Ottó

Nyomdai kivitelezés Komáromi Nyomda és Kiadó Kft.

ISSN 1789-3976

ISBN 978-963-284-885-3

VSEBINA

UVOD

Marija Bajzek Lukač.....	7
--------------------------	---

Marko JESENŠEK

Internacionalizacija in vloga slovenskega jezika v univerzitetnem izobraževanju.....	9
---	---

István LUKÁCS

Prešernova in Petőfijeva »Železna cesta« Pot do ljubezni in svobode.....	19
---	----

Miran HLADNIK

Novo od Prešerna.....	29
-----------------------	----

Vlado NARTNIK

Od nedoločne do določne oblike slovenskih pridevnikov.....	39
---	----

Miran ŠTUHEC

Lirika Uroša Zupana do l. 2000.....	47
-------------------------------------	----

Mojca SMOLEJ

Psevdohipotaktične konstrukcije. Primer členkovnih stavkov.....	59
--	----

Silvija BOROVIK

Tematika večkulturnosti, medkulturnosti in identitete v izbranih esejih Aleša Debeljaka.....	71
---	----

Mihaela KOLETNIK

Frazemi s sestavinama <i>pes</i> in <i>maček</i> v gornjeseniškem govoru.....	87
--	----

Mojca NIDORFER ŠIŠKOVIČ	
Mednarodno sodelovanje v mreži slovenistik na tujih univerzah.....	103
Tone SMOLEJ , Mladen PAVIČIĆ	
Josip Ogrinec in Madžarska.....	117
Natalija ULČNIK	
Raba oblike <i>človeki</i> v slovenščini.....	129
Damjan HUBER	
Besedilna fonetika v slovenskih pravopisnih in pravorečnih priročnikih.....	143
Mira IVIČ KRAJNC	
Humorja ni nikoli preveč ... ali pač.....	157
Blanka BOŠNJAK	
Žanrske prvine v sodobni slovenski kratki prozi.....	169
Alma VÁRKONYI	
Odnos do Boga v poeziji Jánosa Pilinszkega in Edvarda Kocbeka.....	181
Gergely BAKONYI	
Recepcija sodobne slovenske književnosti v luči prevodov.....	191
Előd DUDÁS	
Pretekli časi v Martjanski pesmarici.....	199
György RÁGYANSZKI	
János Fliszár in njegov slovensko-madžarski slovar.....	209
Marija BAJZEK LUKAČ	
Razvoj besedilnih vrst in jezika pri prekmurskih evangelikičanskih pisateljih 18. stoletja.....	217

Odnos do Boga v poeziji Jánosa Pilinszkega in Edvarda Kocbeka

ALMA VÁRKONYI

*Filozofska fakulteta Univerze Loránda Eötvösa, Múzeum krt. 4/D,
1088 Budapest, varkonyialma@gmail.com*

Pesnika János Pilinszky in Edvard Kocbek sta predstavnika srednje-evropske veje eksistencialistične književnosti. Na njuno poezijo, polno eksistencialnih nemirov, tesnob in negotovosti, so odločilno vplivali tako njuno duhovno-miselno ozadje kot usodni življenjski dogodki in zgodovinska dogajanja dvajsetega stoletja: osebno doživetje grozot druge svetovne vojne in totalitarnih diktatur. Eden od pomembnih aspektov njune poezije je vloga Boga v absurdnem svetu oziroma odnos lirskega subjekta do Boga.

Pilinszky János és Edvard Kocbek költészete az egzisztencialista irodalom közép-európai ágához sorolható. Költészetükre, amelynek jellemzői az egzisztencialista nyugtalanság, a szorongás és a bizonytalanság érzése, nagy hatást gyakorolt mind szellemi hátterük és életútjuk, mind a huszadik század történelmi eseményei: a második világháború borzalmainak, valamint a totalitárius diktatúrák mindennapjainak megélése. Költészetük egyik lényegi aspektusa Isten szerepe az abszurd világban, illetve a lírai szubjektum viszonyulása Istenhez.

Ključne besede: János Pilinszky, Edvard Kocbek, eksistencialistična književnost, Bog, komparatistika

Kulcsszavak: Pilinszky János, Edvard Kocbek, egzisztencialista irodalom, Isten, komparatistika

Uvod

V svojem prispevku predstavljam odnos lirskega subjekta do Boga v poeziji madžarskega pesnika Jánosa Pilinszkega in slovenskega pesnika Edvarda Kocbeka. Oba pesnika sta predstavnika srednjeevropske veje eksistencialistične književnosti. Ta smer eksistencialistične književnosti se je uveljavila v petdesetih in šestdesetih letih dvajsetega stoletja. Namesto

družbene angažiranosti zahodnoevropskih eksistencialistov tematizira srednjeevropska smer predvsem ontološka vprašanja, namesto kolektivizma pa išče rešitve na ravni individuuma. Namesto proze in drame je za srednjeevropske eksistencialiste primerna oblika za uveljavitev eksistencialističnih tem lirika.

JÁNOS PILINSZKY IN EDVARD KOCBEK

Preden se lotimo preučevanja poezije obeh pesnikov, moramo omeniti nekatere podatke iz njunih življenjskih poti. Duhovno-miselno ozadje pesnikov ter zgodovinski dogodki, ki sta jih oba doživela, so odločilno vplivali na njuno ustvarjanje. Oglejmo si najprej nekaj skupnih točk v njunih življenjskih poteh ter nekatere stične točke njunega duhovno-miselnega razvoja.

Za oba pesnika je bilo zelo pomembno močno krščansko-katoliško zaledje. Pilinszky je obiskoval piaristično gimnazijo v Budimpešti, kjer je lahko poglobljal svoje znanje na področju katoliške vere. Gimnazijska leta so bila odločilna za njegov verski razvoj. V teh letih je začel objavljati poezijo v katoliški leposlovni reviji *Élet* (Življenje). Kocbek se je v gimnazijskih letih pridružil mladokatoliškemu gibanju križarjev. Bil je sourednik, kasneje glavni urednik revije križarjev, *Križ na gori*, kasneje preimenovane v *Križ*. Po končani gimnaziji se je vpisal na mariborsko bogoslovje, a je študij prekinil, potem je študiral romanistiko na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. V teh letih so izšle tudi njegove prve pesniške objave v ugledni katoliški literarni reviji *Dom in svet*, v kateri je kasneje redno objavljali tudi esejistiko. (povzeto po Hafner b. l. in Várkonyi 2012: 4-5)

Za oba pesnika so bile odločilnega pomena osebne vojne izkušnje. Pilinszkega so vpoklicali v vojsko leta 1944. Leto kasneje je prišel v vas Harbach v Nemčiji. Tukaj in na drugih območjih Nemčije je z lastnimi očmi videl svet koncentracijskih taborišč. Spopadov se ni udeležil, a grozote, ki jih je videl v taboriščih, so odločilno vplivale na njegovo življenje

in ustvarjanje. (povzeto po Hafner b. l.) Kocbek je drugo svetovno vojno preživel med partizani. Leta 1941 se je kot predstavnik krščanskih socialistov udeležil ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Med vojno, pa tudi nekaj časa po njej je opravljal visoke politične funkcije v novi oblasti (Zadravec 1999: 152, 267). Na koncu štiridesetih let se zanj začnejo leta razočaranja in etičnega nemira zaradi soočenja s številnimi grozotami in samovoljnimi dejanji partizanske vojske. Kot poskus etičnega očiščevanja je leta 1951 izdal zbirko novel *Strah in pogum*, v kateri obravnava eksistencialna in ontološka vprašanja, vcepljena v takrat zelo občutljivo snov partizanstva in narodnoosvobodilne vojne (likvidacija političnih nasprotnikov, ovajanje med partizani, izdajstvo itd.).

V letih totalitarne diktature sta oba pesnika doživela izolacijo na področju kulturnega in javnega življenja. Pilinszky je po vojni pripadal krogu katoliških in meščanskih revij (*Újhold, Válasz, Vigilia, Magyarok*), ki jih je uradna politika imela za reakcionarne. Leta 1949, na začetku diktature, so večino teh revij ukinili. Tako je tudi Pilinszky postal nezaželen oseba na področju kulture. Do leta 1956 ni smel objavljati, njegova druga pesniška zbirka je izšla šele leta 1959,¹ a vse do konca šestdesetih let se je le zelo redko pojavil pred literarno javnostjo. Kocbeka so leta 1952 prisilno upokojili, kar je bil rezultat spora okoli že omenjene knjige *Strah in pogum*. Zanj se je začelo desetletje popolne izrinjenosti iz političnega, javnega in kulturnega življenja, desetletje prisilnega molka. Na začetku šestdesetih let je lahko začel znova objavljati, a je bil do konca življenja nadzorovan. (povzeto po Hafner b. l. in Várkonyi 2012: 4–5)

Poleg usodnih življenjskih dogodkov je bil za mišljenje in ustvarjanje obeh pesnikov odločilen vpliv krščanskih eksistencialistov, pa tudi drugih mislecev. Med najpomembnej-

¹ Njegovo prvo pesniško zbirko je leta 1946 izdala katoliška založba Szent István Társulat.

šimi vplivi moramo omeniti Sörena Kierkegaarda, Martina Heideggra, Karla Jaspersa, Jeana-Paula Sartra, Alberta Camusa, Gabriela Marcela, Romana Guardinija, Emmanuela Mounierja in Simone Weil, pa tudi Dostojevskega.

Vse te izkušnje – izrazito katoliško ozadje, osebno doživetje vojnih grozot in totalitarizma, izolacija, nadzorovanje ter vplivi različnih mislecev, literatov – so odločilno vplivale na poezijo obeh avtorjev, na poezijo, polno eksistencialnih nemirov, tesnob, trpljenja, negotovosti, polno podob kaotičnega, absurdnega, sovražnega sveta, polno občutkov brezsmiselnosti in absurdnosti biti. Eden od pomembnih aspektov te poezije je vloga Boga na tem absurdnem svetu oziroma odnos lirskega subjekta do Boga.

ODNOS DO BOGA V POEZIJI JÁNOSA PILINSZKEGA

V prvi zbirki Jánosa Pilinszkega *Trapéz és korlát* (Trapez in bradlja, 1946) prevladuje Božja odsotnost. Bog je oddaljen, molči, se skriva. Božja odsotnost in nemožnost komuniciranja z Bogom sta prvotna vzroka trpljenja in samote lirskega subjekta. Simboli Božje odsotnosti so v tej fazi na primer zapuščeno nebo, gluho nebo in nebesni nič: »med gluhimi nebesi jaz, osirotela pošast« (*Éjféli fürdés* – Polnočno kopanje); »pena nebesnega nič se igra z menoj in me vrže nazaj« (*Tilos csillagon* – Na prepovedani zvezdi).

Ta oddaljeni, molčeči Bog je do lirskega subjekta ravnodušen, odklonilen ali celo zloben, neizprosni. Lirski subjekt v pesmi *Stigma* začuti Božji klic, se odzove Božjemu klicu, se odpove vsemu posvetnemu in stopi na pot do Boga. Ta pot je polna trpljenja, Božji klic ga peče kot stigma, kot za vedno odprta rana in na koncu poti ga čaka le razočaranje. Bog je do lirskega subjekta odklonilen, ravnodušen: »nemo stoji pred teboj on, za katerega si zapustil vse, šel si v izgnanstvo [...], le gleda, ne da bi te prepoznal.«

Zloben, hudoben Bog v pesmi *Halak a hálóban* (Ribe v mreži) na koncu požre ljudi. Namesto večne blaženosti človeka čaka uničenje. Svetopisemski motiv ribiča ljudi se v pesmi

pojavlja z nasprotnim predznakom: ta ribič ni rešitelj, ampak zver, ki požre človeka: »premetavamo se v velikanski mreži in opolnoči morda pridemo na mizo mogočnega ribiča.«

Odsotnost, molčanje Boga v nekaterih pesmih daje obupanemu lirskemu subjektu vtis, da Boga ni, da Bog ne obstaja: »nikogar ni, ki bi mi pomagal, nobeno trpljenje me ne reši, noben Bog me ne varuje« (*Téli ég alatt* – Pod zimskim nebom).

Kljub vsemu temu pa lirski subjekt še vedno hrepeni po stiku z Bogom, vendar je komunikacija negotova ali sploh ni mogoča. V pesmi *Panasz* (Pritožba) sprašuje lirski subjekt Boga: »aliliš mojo nemost? [...] ali me boš kdaj izkopal iz večnega molčanja, izpod svojih tujih nebes? [...] Ali te doseže moja pritožba? [...] Ali te zaman oblegam? [...] Ali se lahko zanašam nate? [...] Tako zelo hrepenim po tvoji bližini.«

V drugi zbirki Pilinszkega *Harmadnapon* (Tretji dan, 1959) se kaže premik v odnosu lirskega subjekta do Boga. V uvodni pesmi z naslovom *Parafrázis* (Parafraza) lirski subjekt prostovoljno žrtvuje sebe množici, kot hrano zanjo, in s tem daje smisel svojemu trpljenju. Lahko rečemo, da se lirski subjekt postavlja v Kristusovo pozicijo: »Kot hrana vseh [...] dajem sebe, kot živo hrano, svetu. [...] sem živa hrana«. Že iz naslova zbirke in iz omenjene uvodne pesmi se vidi, da namesto Boga Očeta, po katerem je hrepenel lirski subjekt prve zbirke, prihaja v ospredje v drugi zbirki Bog Sin, Kristus. Cikel *Egy KZ-láger falára* (Na zid kaceta) potegne vzporednico med Kristusovim trpljenjem in trpljenjem jetnikov koncentracijskih taborišč. Kot primer lahko omenimo naslov pesmi *Ravensbrücki passió* (Pasijon Ravensbrück) ali zaključni vrstici pesmi *Harmadnapon* (Tretji dan) o smrti jetnika taborišča Ravensbrück: »Tretji dan je premagal smrt. Et resurrexit tertia die.«

Tretja in obenem končna faza glede subjektovega odnosa do Boga se začne s tretjo zbirko Pilinszkega *Nagyvárosi ikonok* (Velemestne ikone, 1970) in traja vse do pesnikove smrti. V tej fazi se lirski subjekt vrne k Bogu Očetu, v sredini znova stoji Bog Oče. Na to fazo sta imeli odločilni vpliv Kierkegaardova teza o religioznem stadiju in recepcija Simone Weil. Po

Kierkegaardu se človek v religioznem stadiju zaveda, da je zunanji svet za človeka brezsmiseln, nedoumljiv, edino Bog lahko postavi pogoje resnice. Zaveda se, da obstaja neka višja perspektiva, s katere svet in človekovo trpljenje na tem svetu nista več brezsmiselna. In to je perspektiva Boga (Kálec-Simon 2014: 82–90). Komunikacija z Bogom se subjektu ne zdi mogoča, ker je človekova perspektiva omejena. Zato je treba upoštevati Božjo perspektivo, imeti Božjo voljo za primarno in prenašati trpljenje ponižno in z vdanostjo. To se sklada s trditvijo Simone Weil, po kateri je trpljenje pravzaprav Božja previdnost in edina pot do Boga (Weil 1983: 56). Tako se lahko lirski subjekt sooča z absurdnostjo sveta, v tej tretji fazi postaneta trpljenje in beda smisel in cilj subjektove biti, in to pomeni za subjekta novo možnost vzpostavljanja izgubljene-ga stika z Bogom. Tako beremo v pesmi *Címerem* (Moj grb): »Žebelj in olje bi lahko bila moj grb.« Žebelj in olje kot simbola Kristusovega trpljenja in trpljenja lirskega subjekta.

ODNOS DO BOGA V POEZIJI EDVARDA KOČBEKA

V Kočbekovem ustvarjanju je pomenila izrazito zarezo druga svetovna vojna. V poeziji, ki je nastala v času vojne, se že kaže ta metafizični premik, ki ostro loči Kočbekovo predvojno pesništvo harmoničnega sveta in življenja od njegove povojne lirike eksistencialnih stisk, nemirov in dilem. Ta premik velja tudi za odnos lirskega subjekta do Boga.

V harmoničnem, idiličnem svetu, upodobljenem v Kočbekovi prvi zbirki *Zemlja* iz leta 1934, obstajajo vsa bitja, vsi elementi vesolja v tesnem, neposrednem sobivanju z Bogom, s Stvarnikom. To razumevanje odnosa do Boga ima svoje korenine v tradicionalni krščanski metafiziki, ki poudarja ljubeč, milosten odnos med stvaritvijo in Stvarnikom (Kovačič-Peršin 2001: 319). To harmonijo, ta milosten odnos lahko ponazarja citat iz pesmi *Moje jutro*: »Velika navzočnost [...] napolnjuje svet, blizu in daleč, [...] ne morem se vzdigniti, / ne morem se odtrgati, obstati moram in / čakati, sad med sadovi. Nikdo mi več / ničesar ne more prinesiti in dodati. /

Mirnost me zadoščeno prepaja, / vem, podarjen sem same-mu sebi, / zapiram oči, o žlahtnost bivanja.« Bog je torej na svetu prisoten, napolnjuje in prepaja ga vse na svetu. Lirski subjekt vidi sebe kot Božjo stvaritev, enega od Božjih sadov. Ta ljubeč, harmoničen odnos med lirskim subjektom in Bogom je razviden tudi iz pesmi *Velika hvalnica*: »Za njim hitim, kakor kozlič za pastirjem, kakor senca za telesom, kakor draga / za ljubim in sem tiho ob njem kakor cvet v visoki travi. / [...] / Kdo je še, ki nima časa za veliko ljubezen?«

V Kocbekovi partizanski in povojni liriki je opazen premik na področju subjektovega odnosa do Boga. Ta odmik od podobe Boga tradicionalne religioznosti se kaže že v Kocbekovi drugi zbirki *Groza* iz leta 1963. V motu zbirke beremo vrstici »duh mi je pošast, / ujeta v starem Bogu«. Izraz »stari Bog« nam daje vtis, da Bog harmoničnega, urejenega sveta, upodobljen v zbirki *Zemlja*, v svoji nekdanji podobi ne obstaja več. Spremenjena podoba Boga in spreminjajoč se odnos lirskega subjekta do Boga prideta do izraza v pesmi *Vesela žalost* iz Kocbekove tretje zbirke *Poročilo* (1969): »Nisem, kar sem, mu govorim, / niti jaz nisem, mi odgovarja Bog, / oba sva v času odtujena sebi [...] Skrivno veselje me obhaja, ne upam / si priznati, tu ne vladajo postave, / tu se poigrava pomenljivo naključje.« Lirski subjekt komunicira z Bogom, tudi Bog mu odgovarja. Torej je možnost komuniciranja še dana, vendar se pozicija Boga že spreminja, postal je odtujen, začenja se oddaljevati od lirskega subjekta, od sveta. Bog prizna lirskemu subjektu, da se odnos med njima spreminja. Bog se umakne iz sveta, namesto transcendentne urejevalne moči vse bolj prevladuje naključje in nepredvidljivost.

Ta spremenjena pozicija Boga se stopnjuje vse do stanja popolne Božje odsotnosti. V pesmi *Ni več gospodarja* iz zbirke *Žerjavica* (1977) je upodobljen svet v popolni Božji odsotnosti. Ko se Bog umakne iz sveta, se začne novo obdobje človeštva, obdobje propada in brezkončnega kaosa. Lirski subjekt zanka obstoj Boga, neobstoj Boga je zanj gotovost: »Res je, ni več gospodarja [...] vem: Nimamo več gospodarja.«

Bog se je torej umaknil iz sveta, morda ga celo ni več. A v Božji odsotnosti lirski subjekt še vedno hrepeni po nečem višjem, išče kakšno oporo, zato se obrne k starim poganskim navadam kot na primer v pesmi *Spreminjanje* iz zbirke *Žerjavica*: »Ni druge pomoči, ostala so nam / stara poganska slavja. Drget / po vsej polti, telesa postajajo / topla, domotožje nas živalsko / približuje drugega drugemu«; ali v pesmi *Bogata revnost* iz zbirke *Nevesta v črnem* (1977): »Do kraja smo obubožali. / Nič drugega nimamo več, / ostala so nam stara slavja, / poganska, divja, slečena, / ko zavrisneš od norosti / iz vsega samega sebe / da preluknjaš strop neba.« Stare poganske navade in domotožje lahko razumemo kot simbole Božje odsotnosti. Domotožje je izraz subjektovega hrepenenja po starem svetovnem redu, po starem odnosu do Boga. Izgubljeni stik z Bogom postane tukaj vzrok subjektovega trpljenja in samote. A je vrnitev k starim poganskim navadam le samoprevara, v resnici lirski subjekt hrepeni po izgubljenem stiku z Bogom: to je vrisk, ki preluknja strop neba. To hrepenenje pride do izraza v pesmi *Globoko zgoraj* iz zbirke *Nevesta v črnem*: »Še vedno nisem v posesti merila za / verodostojnost samega sebe in sveta. / Še vedno iščem temeljnost začetka, / nekaj, kar mi v prasmislu ustreza, / in kar ne govori, ampak blago zveni. / Moje koprnenje je večje od vsega.«

V odsotnosti Boga vidi Peter Kovačič-Peršin popolno subjektivizacijo sekulariziranega vernika, kar je nujen pogoj za zmagoslavje človekove svobode. Avtonomnost človeka je rezultat odsotnosti Boga, kar pomeni hkrati »krščansko uza-vestitev eksistence«. Z umikom transcendence iz človekovega sveta postane subjekt avtonomen, »ne potrebuje več Božjega varstva pri svojem bivanju in uresničevanju«. Odsotni Stvarnik prepušča ustvarjeni svet avtonomnemu človeku, ki postane s tem svobodni urejevalec svojega življenja. Preko sodobnega, avtonomnega človeka ostane dejaven Božji »stvariteljski načrt« tudi v Božji odsotnosti. (povzeto po Kovačič-Peršin 2001: 323) To spoznanje lirskega subjekta pona-zarja odlomek iz pesmi *Molitev* iz zbirke *Žerjavica*: »Tvoja odsotnost [je] postala človeku poslednje / in najsilnejše, česar se

moremo najčvrsteje okleniti [...] si mi v neskončni odsotnosti postal navzoč [...] vem, da si mi prav v odsotnosti / najbližji in da me prav v njej ne smeš zapustiti. [...] Tvoja odsotnost mi hipoma postaja najvišja in najlepša resnica / o Tebi, kajti umaknil si se iz sveta, da napraviš mesto človekovi svobodi, / in glej, šele zdaj doumevam spoznanja, da na ta način postajamo Tvoji svobodni / soustvarjalci.« Lirski subjekt znova najde izgubljeni stik z odsotnim Bogom. Poslanstvo kot soustvarjalec Boga, kot nadaljevalec in izvršitelj Božjega načrta daje novo razumevanje in nov smisel subjektovi biti.

SKLEP

Na podlagi obravnavanih pesmi lahko sklepamo, da od Božje odsotnosti, celo od zanikanja Božjega obstoja, od trpljenja, od občutka tesnobe in negotovosti, ki jih lirskemu subjektu povzroča nenavzočnost Boga, prideta oba pesnika na raven, na kateri to trpljenje in absurdnost biti dobita nov smisel. To spoznanje je v poeziji Pilinszkega Kierkegaardov religiozni stadij, upoštevanje Božje perspektive, ponižnost in brezpogojna vdanost Bogu, Božji volji. Kocbekov lirski subjekt pa najde nov smisel svoje biti v poslanstvu kot svobodni urejevalec svojega življenja v Božji odsotnosti, kot soustvarjalec Boga, kot nadaljevalec stvariteljskega načrta.

LITERATURA

HAFNER, Zoltán, b. l. : Pilinszky János életrajz. Digitális Irodalmi Akadémia, <https://pim.hu/hu/dia/dia-tagjai/pilinszky-janos#eletrajz>

KÁLECZ-SIMON, Orsolya, 2014: *Egzisztencialista líra a közép-európai régióban: Pilinszky János és Slavko Mihalić költészetének komparatív elemzése*. Budapest: ELTE. Doktorska disertacija.

KOCBEK, Edvard, 1977: *Zbrane pesmi 1–2*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

- KOVAČIČ-PERŠIN, Peter, 2001: Preoblikovanje metafizične strukture v Kocbekovi liriki. *Apokalipsa* 8/44–47, 314–332.
- PILINSZKY, János, 2015: *Összes versei*. Budapest: Magvető.
- VÁRKONYI, Alma, 2012: *Edvard Kocbek kot ekszistencialistični pesnik*. Budapest: ELTE. Diplomaska naloga.
- WEIL, Simone, 1983: *Ami személyes és ami szent*. Budapest: Vigilia.
- ZADRAVEC, Franc, 1999: *Slovenska književnost 2. Moderna, ekspresionizem in socialni realizem*. Ljubljana: DZS.